

Beleidskader duurzaamheid Waterschap Noorderzijlvest

24 februari 2021

INHOUD

1. Inleiding	3
2. Nut en noodzaak	4
3. Waar staan we nu	5
3.1 Energieneutraliteit	5
3.2 Klimaatneutraliteit	6
3.3 Circulariteit.....	7
4. Ontwikkelingen	8
4.1 Focus op energietransitie verbreedt naar focus op CO ₂ -reductieplicht	8
4.2 Rol van waterschappen in de energietransitie neemt toe	9
4.3 Ontwikkelingen in energie- en CO ₂ -management	9
4.4 Circulaire economie ontwikkelt zich	10
5. Beleid duurzaamheid Noorderzijlvest	12
5.1 Ambitie duurzaamheid.....	12
5.2 Doelen	12
6. Speerpunten	15
7. Afwegingskader	17
8. En verder	18

1. INLEIDING

Voor u ligt het beleidskader duurzaamheid van Waterschap Noorderzijlvest, ter vervanging van de nota duurzaamheidsbeleid uit 2016. Dit beleidskader is bedoeld als praktische leidraad voor duurzaam werken binnen Noorderzijlvest. Organisatie-breed.

De houdbaarheid van dit beleidsdocument is mogelijk maar kort: in de huidige maatschappelijke en wereldwijde context rond duurzaamheid en verduurzaming zijn grote veranderingen gaande. Op allerlei vlakken: techniek, maatschappij, wet- en regelgeving, economie. Dit maakt dat beleid van vandaag al morgen achterhaald kan zijn. Het vorige beleidsdocument over duurzaamheid dateert ook “slechts” van 2016. De snelle ontwikkelingen rond ‘duurzaamheid’ zijn ook een hoofdreden om dit beleidskader anno 2021 te actualiseren.

Het is onze taak als waterschapper (ambtenaar én bestuurder) om ontwikkelingen nauwlettend te blijven volgen en voortdurend te blijven zoeken naar verdere stappen richting een volhoudbare toekomst. Dit beleidsdocument geeft daar richting en focus aan voor de komende tijd. We willen hiermee handelingsperspectief bieden en tegelijkertijd een inspanningsverplichting uitspreken naar onszelf en onze partners.

Het waterschap heeft een hoofdrol in het waterbeheer. Wij merken als eerste het effect van de klimaatverandering en moeten ons voorbereiden op meer droogte, zwaardere buien en een stijgende zeespiegel (=klimaatadaptatie). Die maatschappelijke opgave is enorm. Juist daarom moeten we ook zelf een bijdrage leveren in het minderen van de uitstoot van broeikasgassen (=klimaatmitigatie) en in een circulaire economie.

Een nieuw beleidskader past ook bij onze Blauwe Omgevingsvisie (BOVi): samenwerking met collega’s maar zeker ook met partners buiten het waterschap is essentieel om de uitstoot van broeikasgassen naar beneden te brengen en om een circulaire economie te creëren waarin we het gebruik van grondstoffen in balans brengen met de draagkracht van de aarde.

Duurzaamheid is een containerbegrip geworden. Wij hanteren de definitie van de VN-commissie Brundtland uit 1987: *Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, zonder de behoeften van toekomstige generaties, zowel hier als in andere delen van de wereld, in gevaar te brengen.*

Dit beleidskader beperkt zich tot twee hoofdonderwerpen:

- [Circulariteit](#)
- [Emissie van broeikasgassen.](#)

Dit betekent ook dat andere begrippen die horen bij duurzaamheid, zoals biodiversiteit en maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI), niet of in elk geval veel minder aan bod zullen komen in dit beleidskader. Voor een deel zijn of worden deze “andere” onderwerpen uitgewerkt in ander beleid, bijvoorbeeld het inkoopbeleid.

2. NUT EN NOODZAAK

Wereldwijd zijn maatregelen nodig om klimaatverandering en uitputting van grondstofvoorraden te beteugelen. Meer dan 50 jaar geleden kwam de Club van Rome al met deze waarschuwing. Pas de laatste jaren neemt het urgentiebesef snel toe. Als Nederlandse overheden en ook via de Unie van Waterschappen hebben we vergaande afspraken gemaakt over doelen en maatregelen die nodig zijn om deze wereldwijde problematiek mede aan te pakken. Een deel van de afspraken is vastgelegd via wetgeving, andere afspraken zijn vastgelegd in een indrukwekkende lijst van verschillende akkoorden en “green deals”. Ook in ons bestuursakkoord 2019 – 2023 en andere documenten, beleidsstukken en samenwerkingsverbanden hebben wij als Noorderzijlvest (direct, of indirect via de Unie van Waterschappen) de nodige voornemens en afspraken vastgelegd rondom duurzaamheid.

De meest prominente afspraken die op verschillende niveaus zijn gemaakt over duurzaamheid:

(Inter)nationaal:

1. Milieuwetgeving rond energie-efficiëntie, energiemanagement, gebouwlabels etc.
2. Internationaal klimaatakkoord (2015, “Parijs”)
3. Nationaal klimaatakkoord (2019)
4. Interbestuurlijk programma (2018)
5. SER Energieakkoord (2013) -> Energieagenda (2016)
6. Rijksbrede programma circulaire economie (2016)

Opgezet of bekrachtigd door de Unie van Waterschappen:

7. Green Deal Duurzaam GWW 2.0 (2017)
8. Green Deal Energie (2016)
9. Green Deal Aquathermie (2019)
10. Maatschappelijk Verantwoord Inkopen-manifest (2017)
11. SER Energieakkoord (2013)
12. MJA3/MEE (2007 e.v.)
13. Grondstoffenakkoord (2017) -> 5 Transitieagenda’s (2018)
14. Nationaal klimaatakkoord (2019)
15. Sectorale afspraak Energieneutraal in 2025 (2017)
16. Duurzame investeringsagenda (2017)
17. Interbestuurlijk Programma (IBP, 2018)

Waterschap Noorderzijlvest

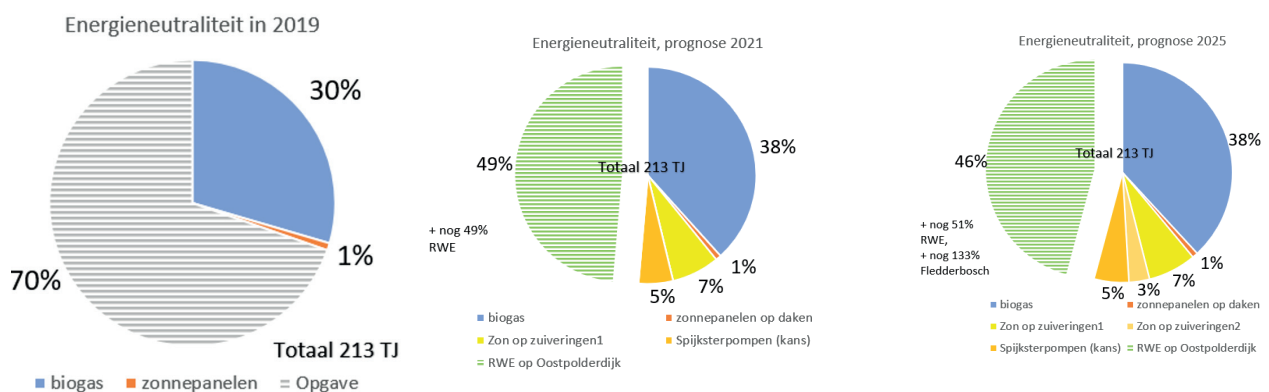
18. Duurzaamheidsbeleid waterschap Noorderzijlvest (2016)
19. Actieplannen DGWW en MVI (2019, 2020)
20. Waterbeheerprogramma 2016-2021
21. Bestuursakkoord 2019-2023
22. Bestuursbesluiten, bijv. maximaal 50% van de duurzame opwek voor energieneutraliteit door derden op onze grond (2018)
23. Afspraken binnen Regionale Energiestrategie (RES) Drenthe en RES Groningen (2019, 2020)
24. Waterketenakkoord (2020)
25. BOVI (concept) (2021)

3. WAAR STAAN WE NU

Duurzaamheid is niet iets nieuws voor ons waterschap. Noorderzijvest is al een aantal jaren op de goede weg en er is dan ook al veel bereikt. Anno 2021 heeft duurzaamheid in brede zin een prominente rol in diverse grote en kleine projecten. Overigens: in alle projecten passen we sinds 2019 instrumenten van Duurzame Grond-, Weg- en Waterbouw (DGWW) toe.

Duurzaamheid speelt dus al een grote rol in ons doen en laten. Het is ook goed te merken dat veel ideeën om verder te verduurzamen van onderaf komen. Dit willen we blijven ontwikkelen.

Hieronder leest u de stand van zaken voor drie belangrijke onderwerpen: energieneutraliteit, klimaatneutraliteit en circulariteit.

3.1 ENERGIENEUTRALITEIT

De waterschappen hebben via de Unie afgesproken dat ze in 2025 energieneutraal zijn. Dit betekent dat we op jaarbasis net zoveel energie duurzaam opwekken als dat we verbruiken. Landelijk is afgesproken dat wat anderen opwekken op onze grond, ook mee mag tellen. In 2018 heeft het Dagelijks Bestuur deze afspraak verbijzonderd voor ons waterschap, door te besluiten dat we maximaal 50% van de benodigde opwek door derden op onze grond meetellen en de resterende 50% zelf willen opwekken.

In de afgelopen jaren heeft Noorderzijvest veel geïnvesteerd in energiebesparing, via het MJA3-programma. Daardoor is bijvoorbeeld voor beluchting op de zuiveringen nu minder energie nodig en hebben we op onze daken in Groningen, Onderdendam en Leek zonnepanelen gelegd, net als op “restruimte” op onze zuiveringsterreinen. De belangrijkste vorm van opwek van duurzame energie is echter onze warmtekrachtkoppeling (WKK) op Garmerwolde: hier maken we warmte en groene stroom van ons biogas, afkomstig uit de slibgistingsinstallatie.

Dit alles in acht nemende, halen we dankzij verhuur van grond voor zonnepark Fledderbosch en windpark Oostpolderdijk, op termijn zelfs royaal meer dan 100% energieneutraliteit voor ons waterschap. Als ‘sector’ waterschappen gaan we de doelstelling ‘Energie neutraal 2025’ ook halen, zo blijkt uit de jaarlijkse klimaatmonitor van de waterschappen.

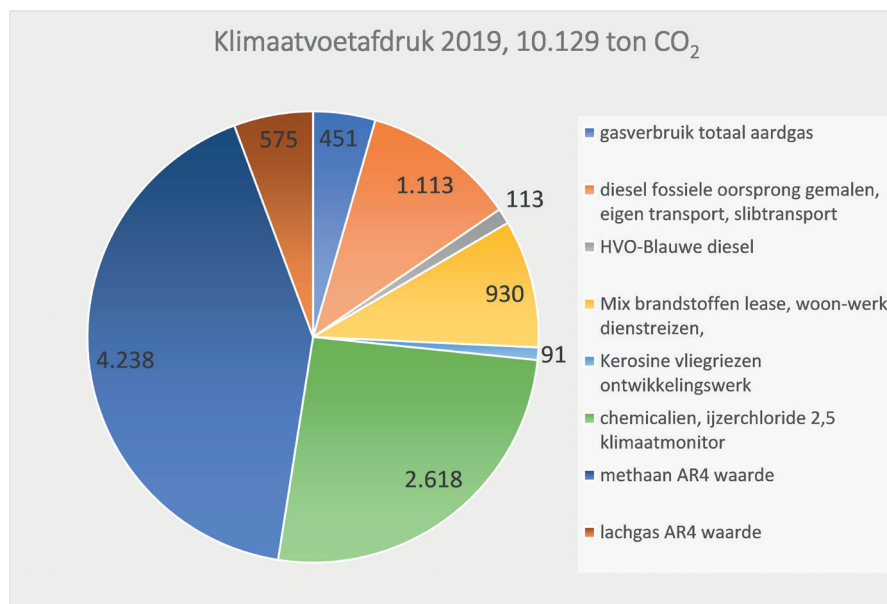
3.2 KLIMAATNEUTRALITEIT

Een waterschap is klimaatneutraal als de totale hoeveelheid **door handelen van het waterschap** vrijkomende broeikasgassen even groot is als de vermeden emissies, o.a. door de binnen het waterschap opgewekte duurzame energie, CO₂-opslag, etc.

Als waterschap en als 'sector' hebben we nog geen harde afspraken over klimaatneutraliteit, behalve dat de Unie van Waterschappen het nationaal Klimaatakkoord heeft onderschreven. Als Nederland hebben we daarmee de opgave om, ten opzichte van 1990, 49% minder CO₂ uit te stoten in 2030 en 95% minder in 2050.

We zijn sinds enkele jaren wel meer bewust de uitstoot van broeikasgassen aan het vermijden, net als veel andere waterschappen. Door bijvoorbeeld sinds medio 2019 alle tractie te voorzien van niet-fossiele diesel, stoten we via deze voertuigen 89% minder CO₂ uit.

De emissie van broeikasgassen is uit te drukken in een zogenoemde 'klimaatvoetafdruk'. Daarbij wordt de uitstoot van andere broeikasgassen zoals methaan (CH₄) en lachgas (N₂O), omgerekend naar CO₂-equivalenten. Onze klimaatvoetafdruk ziet er op dit moment¹ zo uit:

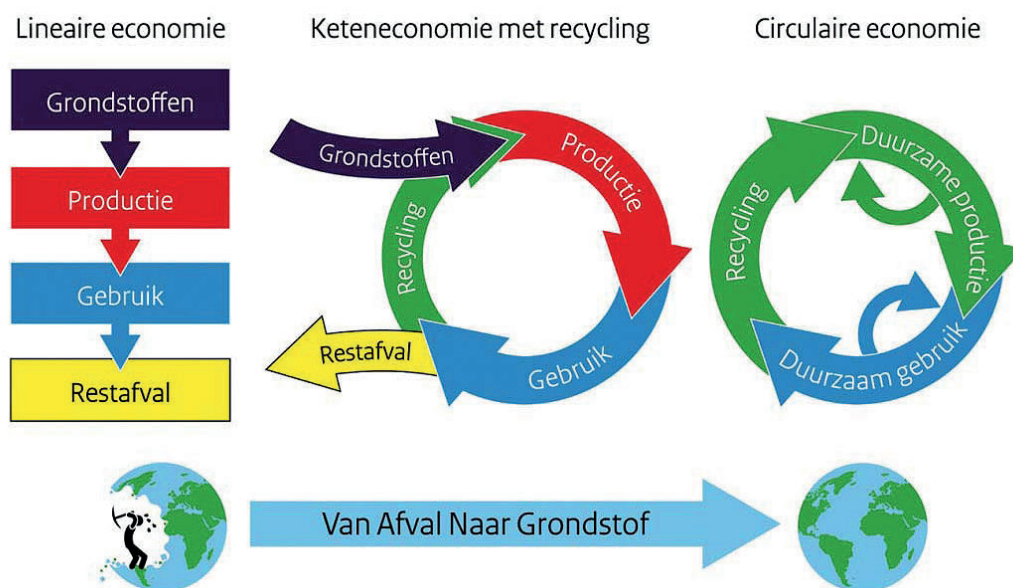
Bij deze voorlopige klimaatvoetafdruk ontbreekt nog het inzicht in de uitstoot van werken, ofwel wat derden in opdracht van ons uitstoten aan CO₂-equivalenten. Deze uitstoot is met name te relateren aan materiaalverbruik en inzet van materieel. Een eerdere verkenning van Wetterskip Fryslân leert dat dit aandeel zeer aanzienlijk is (daar betrof het grofweg een verdubbeling van de voetafdruk).

3.3 CIRCULARITEIT

We staan wereldwijd nog maar aan het begin van een circulaire economie. Ook ons waterschap. We maken op onderdelen de overstap van een lineaire economie naar een keteneconomie met recycling, maar "alles circulair" is nog ver weg.

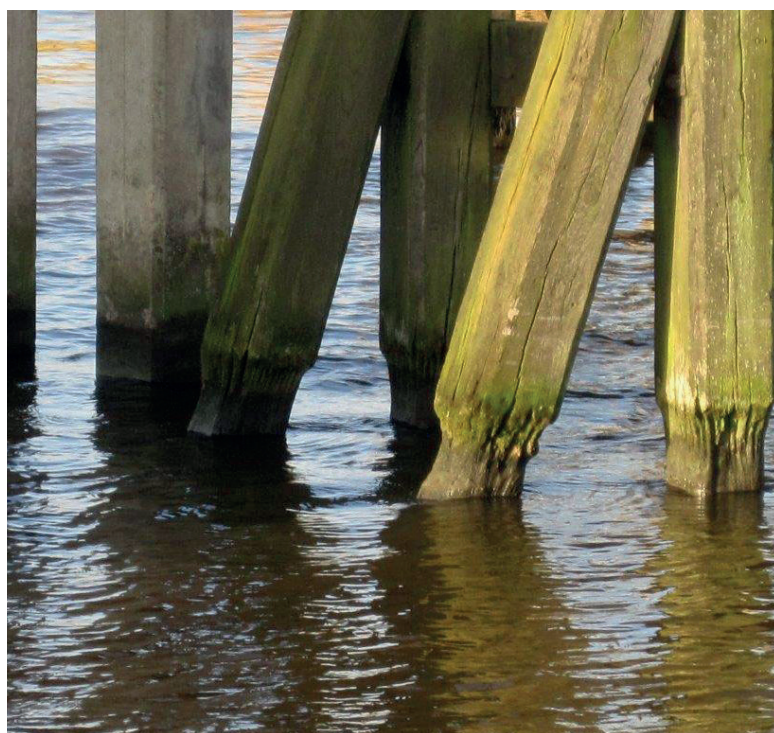
¹ Uit de klimaatmonitor 2019 blijkt een (aanzienlijk) kleinere voetafdruk. Naast wat kleine correcties wordt dat vooral veroorzaakt omdat de Klimaatmonitor de uitstoot van lachgas en methaan (nog) niet meeneemt.

Toch hebben de overheden in Nederland afgesproken dat in 2030 nog maar 50% maagdelijke grondstoffen mag worden gebruikt en dat Nederland in 2050 volledig circulair is.

Als waterschap zijn we wel begonnen: In ons bruggenprogramma houden we zo veel mogelijk rekening met circulair bouwen. We werken aan een eigen 'houtbank' waarmee we meer eigen hout willen hergebruiken. Onze bedrijfskleding is in 2019 circulair aanbesteed, wat betekent dat reparaties en terugname van versleten kleding binnen het contract zijn geregeld. We ronden in 2021 een meerjarig project af waarin we slib uit het Damsterdiep hebben hergebruikt als bouwstof in de Eemskanaalkade. Met hogescholen doen we onderzoek naar hergebruik van bagger, een circulaire eindstuw in het Dwarsdiep et cetera. Op onze rioolwaterzuiveringen treffen we de eerste voorbereidingen om er de energie- en grondstoffenfabrieken van de

toekomst van te maken. Dit natuurlijk naast de zaken die we al langer doen, zoals het scheiden van bepaalde afvalstromen en het terugwinnen van energie uit ons zuiveringsslib.

Circulariteit is nog niet goed meetbaar. Anno 2021 vormt dat een hindernis van tijdelijke aard. De ontwikkeling van het zogenoemde materialenpaspoort, de inspanningen van CB23² en andere initiatieven maakt dat we binnenkort kunnen meten waar we staan en dat we kunnen bepalen welke doelen (KPI's) we precies als waterschap (en als sector) kunnen stellen.

4. ONTWIKKELINGEN

‘Duurzaamheid’ ontwikkelt zich volop. Onderstaande onderwerpen hebben daarin nu een hoofdrol. Dit komt overeen met informatie vanuit de Unie van Waterschappen. Dezelfde Unie spreekt bovendien steeds vaker van *duurzaam opdrachtgeverschap*, kortweg DOS. Hierin komen tenminste het gedachtengoed van DGWW (werken) en MVI (inkoopbeleid, ook diensten) samen.

4.1 FOCUS OP ENERGIETRANSITIE VERBREEDT NAAR FOCUS OP CO₂-REDUCTIEPLICHT

De verwachting is dat in de nabije toekomst de landelijke doelstellingen op energieneutraliteit worden verlaten en dat de waterschappen als het ware “doorschakelen” naar een landelijke doelstelling voor klimaatneutraliteit. Immers: het gaat niet over de gevolgen van alleen energieverbruik, het gaat over het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen. In ons geval is dat naast CO₂ ook methaan uit waterbodems en uit zuiveringslib, en ook lachgas uit zuiveringsprocessen¹. Zie ook de klimaatvoetafdruk, hiervoor.

Invulling van het begrip ‘Klimaatneutraal’

Het begrip ‘klimaatneutraal’ is op Unie-niveau nog niet verwoord in een nieuwe gezamenlijke opgave (zoals dat met ‘Energie neutraal 2025’ wel het geval is). Of er separate doelstellingen voor de waterschappen komen (en zo ja: welke doelstellingen dan) is daarmee ook nog onbekend en onderdeel van bestuurlijk te voeren gesprekken. De landelijke klimaatmonitor van de waterschappen² verbreedt, vooruitlopende op nog te maken afspraken, wel vast naar de uitstoot van alle belangrijke broeikasgassen.

Veengronden en bagger

Op nationaal niveau wordt nog gesproken over het ‘CO₂-conto’ voor de waterschappen in het kader van de veenweideproblematiek en uitstoot van methaan uit waterbodems. Of en zo ja hoe deze uitstoot gaat meetellen voor waterschappen is nog onduidelijk. Op voorhand is wel duidelijk dat hier koppelkansen liggen, voor zowel veen als bagger. Bijvoorbeeld: los van wie verantwoordelijk is voor de uitstoot van CO₂ uit veraardende veenbodems, dergelijke gebieden liggen doorgaans laag en zijn mede daardoor uitstekend geschikt voor natte teelten en/of natuurontwikkeling, al dan niet in combinatie met waterberging. Op deze manier kunnen veenlagen weer permanent onder water gezet worden, waardoor het veen niet verder veraardt tot CO₂.

Lachgas en methaan

Vanuit klimaatneutraliteit moeten we werken aan het beperken van de uitstoot van alle broeikasgassen, dus ook lachgas en methaan vanaf zuiveringen: wat niet wordt uitgestoten, verkleint de voetafdruk. Bijvoorbeeld door bassins af te dekken valt een combinatie te maken met het beperken van verspreiding van ziektekiemen via aerosolen en geurhinder: ook hiervoor ontstaat landelijk meer en meer aandacht.

1 Om met de verschillende broeikasgassen te kunnen rekenen, wordt alles omgerekend naar “CO₂-equivalenten”. CO₂=1 CO₂-eq., methaan=25 CO₂-eq., lachgas=298 CO₂-eq (AR4 IPCC).

2 Zie bijvoorbeeld ook paragraaf 7.2 uit de Klimaatmonitor 2019: <https://www.uvw.nl/wp-content/uploads/2020/09/Klimaatmonitor-Waterschappen-2019.pdf>

Samenwerken

Met meer samenwerking kunnen we meer bereiken. CO₂-reductie raakt bijvoorbeeld aan de zuiveringsstrategie voor de lange termijn. Het samen met gemeenten werken aan een betere verhouding DWA/RWA en minder rioolvreemd water betekent dat we minder energie verbruiken in het verpompen van schoon water. Daarnaast biedt het 'ruimte' voor het zuiveren van meer huishoudelijk afvalwater (DWA) bij gelijkblijvende omvang van de zuivering. Het onderwerp houdt verband met afkoppeling en klimaatadaptatie (meer water en groen in de stad tegen hittestress en droogte).

Materiaal en materieel

Bij de materialen die we gebruiken en het materieel dat daarvoor nodig is (incl. mobiliteit) is een duidelijke beweging naar "fossielvrij" en "energiearm" waarneembaar, mede door goede integratie van de instrumenten van duurzame grond-, weg- en waterbouw (DGWW). De markt is innovatief!

4.2 ROL VAN WATERSCHAPPEN IN DE ENERGIETRANSITIE NEEMT TOE

RES'en

Vanuit de afspraken in het nationaal klimaatakkoord zijn we betrokken bij de Regionale EnergieStrategieën (RES'en) van Drenthe, Groningen en Friesland. De RES'en draaien om de opwekking van duurzame energie op land én om de warmtetransitie van de gebouwde omgeving.

Maatschappelijk benutten van onze 'assets'

In de toekomst gaat de warmte in ons oppervlaktewater en ons rioolwater/rioolwaterzuiveringen een rol spelen in de warmtevoorziening (aquathermie).

Op een deel van de eigendommen van Noorderzijlvest is meer ruimte aanwezig dan nodig voor de betreffende taak. Deze ruimte is soms geschikt voor 'dubbelgebruik' voor de opwekking van duurzame energie. Soms kiezen we er voor om zelf dit 'dubbelgebruik' in te vullen, soms kunnen we de ruimte ter beschikking stellen aan een derde partij, bijvoorbeeld via verhuur of verpachting van de grond. Daarnaast ontstaat vanuit de rijksoverheid en vanuit de maatschappij druk om meer biogas op te wekken en om biogas aan te wenden als bron van groen gas (passend bij de 'routekaart groen gas' van de nationale overheid).

4.3 ONTWIKKELINGEN IN ENERGIE- EN CO₂-MANAGEMENT

De afgelopen jaren zijn de eisen rond energiebesparing steeds verder aangescherpt en uitgebouwd naar het verminderen van de CO₂-uitstoot (zie ook hiervoor). Dit gaat hand-in-hand met meer inzet op monitoring en verantwoording van gestelde doelen. Hierbij spelen de volgende zaken:

1. De noodzaak voor het meer georganiseerd en planmatig registreren van data neemt toe. Dit betekent dat we onze uitstoot en de compensatie van deze uitstoot steeds meer en beter moeten meten, registreren en managen.
2. Veranderende afspraken maken dat we mogelijk alleen nog onze eigen opwekking van duurzame energie, dus niet meer de opwekking van derden op onze grond, mee mogen tellen voor onze energie- en/of klimaatneutraliteit. Meetellen van opwekking van derden leidt immers op nationaal niveau tot dubbeltellingen.

3. Compensatie van de uitstoot van methaan en lachgas, maar mogelijk ook compensatie van de CO₂-uitstoot als gevolg van werken die in onze opdracht worden uitgevoerd, maken dat de opgave “van energieneutraal naar klimaatneutraal” een factor twee groter lijkt te worden, mogelijk meer.
4. Als we ons biogas, al dan niet omgezet naar groen gas, in de toekomst gaan verkopen voor nuttiger maatschappelijke aanwending, verliezen we dat aandeel in de eigen opwek van duurzame energie (jaargemiddelde: 30-38%). Dit is nadelig voor de huidige definitie van energieneutraliteit, maar positief voor onze maatschappelijke taakinvulling.

MJA3 wordt CO₂-prestatieladder?

Dat het waterschap vanuit wet- en regelgeving systematisch moeten blijven werken aan reductie van energiegebruik en uitstoot van broeikasgassen, is evident. De landelijke MJA3-afspraken waar we ons als waterschap vele jaren aan hebben verbonden, zijn geëindigd in 2020. Er is nog niet bepaald wat de vervanger wordt van de MJA-systematiek. De CO₂-prestatieladder lijkt hiervoor het meest geschikt volgens de Unie van Waterschappen én eigen onderzoek.

(Internationale) CO₂-beprijzing en andere prijsmechanismen

CO₂-beprijzing is hedendaagse werkelijkheid voor de grootste vervuilers in Europa. Het lijkt een kwestie van tijd voordat beprijzing van CO₂-uitstoot ook voor ons waterschap een rol gaat spelen.

GvO's

We gebruiken zo veel mogelijk zelf opgewekte duurzame energie. De resterende inkoop van energie ‘vergroenen’ we door GvO's³ van derden te kopen: certificaten die ontstaan bij opwek van duurzame energie. Na 2020 kan alleen nog worden ‘vergroend’ met GvO's van Nederlandse oorsprong, eerder kochten we nog veelal (goedkopere) buitenlandse certificaten, bijvoorbeeld vanuit Europese wind. Met meer eigen opwek, ten opzichte van de inkoop van energie, verminderen we de exploitatielasten (inkoop stroom, inkoop GvO's). Daartegenover staat dat voor eigen opwek investeringen benodigd zijn, die zichzelf dan overigens ook weer terug kunnen verdienen.

Zelflevering

Stroom of gas die we zelf duurzaam opwekken, kunnen we op een andere plek ook weer zelf verbruiken. Dat heet ‘zelflevering’ en hiermee ontstaan aanzienlijke fiscale voordelen. Onze relatie met de energiemarkt moet hiervoor anders worden ingericht. Noorderzijlvest heeft dit, als één van de eerste instanties in Nederland, al vergaand voorbereid.

4.4 CIRCULAIRE ECONOMIE ONTWIKKELT ZICH

CE wordt steeds meer meetbaar en praktisch toepasbaar, ook voor ons. Uiterlijk in 2026 gaat Noorderzijlvest samen met Hunze en Aa's bijvoorbeeld ook fosfaat terugwinnen bij de slibeindverwerking. Dit is recent aanbesteed en contractueel vastgelegd.

3 CertiQ certificeert energie die is opgewekt uit de duurzame bronnen zon, water, wind, biomassa en energie die is opgewekt uit fossiele bronnen. CertiQ is voor deze taak aangewezen door de overheid. De Garanties van Oorsprong (GvO's) die CertiQ verstrekt, zijn in Nederland het enige geldige bewijs dat energie duurzaam is opgewekt. Certificaten van Oorsprong (CvO's) die CertiQ uitgeeft zijn het enige bewijs dat de energie is opgewekt uit fossiele bronnen

Samenwerken met (keten)partners

We gaan als waterschap meer en meer in netwerken samenwerken en grondstoffen uitwisselen. De eerste netwerken vormen zich, op dit vlak vinden veel innovaties plaats.

We zien hoogwaardig hergebruik al toenemen. In de dingen die we maken (bijv. bruggen, stuwen, beschoeiing) of van de dingen die we slopen (bijv. vrijkomend beton) of verplaatsen (bijvoorbeeld bagger, grond).

Zuiveringsstrategie

Circulaire economie heeft ook een relatie met onze langetermijn-zuiveringsstrategie. De rioolwaterzuiveringen van vandaag zijn de energie- en grondstoffenfabrieken van de toekomst. Dit biedt ook kansen voor watersysteemdiensten. Immers: in de eerste plaats kunnen we gezuiverd water als nieuwe grondstof leveren voor industrie, landbouw, natuur of stedelijk gebied. Daarbij hoort ook een gesprek over centralisatie/decentralisatie: Op welke schaal kunnen energie en grondstoffen het best circulair worden geoogst en ingezet/afgezet? En welke zuiveringstechnieken lenen zich het best voor (terug)winning van grondstoffen? Vragen waar we de komende jaren antwoorden op moeten vinden. Duurzaamheid (minder energieverbruik, minder uitstoot broeikasgassen, meer circulariteit) speelt een grote rol in de zuiveringen van de toekomst.

Betalen voor eigendom of voor gebruik?

Circulaire economie leidt ook voor ons tot verdergaande wijzigingen in kostenstructuren en eigendomsverhoudingen, vooral bij gebruiksproducten zoals meubilair, vervoer en materieel, apparatuur en installaties. Spullen blijven steeds vaker eigendom van de leverancier, die heeft daarmee zicht op duurzame invulling van de gehele levenscyclus ervan.

Kosten van de levensduur

We houden meer en meer rekening met alle kosten van de hele levensduur (LCC, TCO⁴), niet alleen met de initiële investering. Hier ligt een nauwe relatie met asset management.

Belastingshift

Er wordt daarnaast ook steeds vaker⁵ gesproken van een ophanden zijnde belastingshift – een lastenverschuiving: de lasten worden verschoven van belastingen op arbeid (reparatie, zorg, onderwijs etc.) naar belastingen op gebruik van (maagdelijke) grondstoffen, vervuiling en aantasting van de biodiversiteit.

4 Life Cycle Costing, Total Costs of Ownership

5 Bijvoorbeeld ook in het manifest Springtij 2020, zie <https://www.springtij.nu/manifest-2020/>

5. BELEID DUURZAAMHEID NOORDERZIJLVEST

Uit de voorgaande hoofdstukken blijkt dat waterschap Noorderzijlvest de afgelopen jaren al belangrijke stappen heeft gezet richting verduurzaming. Dat hebben we zo ook afgesproken met onszelf, met de Unie en via klimaatakkoorden ook met andere maatschappelijke partners. Maar inzichten veranderen, afspraken worden verder aangescherpt en we leren met elkaar. Van hieruit is er aanleiding om de Nota Duurzaamheidsbeleid uit 2016 aan te scherpen.

5.1 AMBITIE DUURZAAMHEID

Een aanscherping van het beleid past bij de (samengevatte) **missie** van het waterschap Noorderzijlvest:

We voeren onze (kerntaken) uit op maatschappelijk verantwoorde en duurzame wijze.

Van hieruit formuleren we onze ambitie als volgt:

We dragen bij aan een volhoudbare wereld. We verminderen de uitstoot van broeikasgassen, mede door energiebesparing en opwek van duurzame energie. We werken mee aan de ontwikkeling van een circulaire economie. We doen dit alles in lijn met nationale afspraken hierover.

5.2 DOELEN

Op hoofddoelniveau spreken we van:

Hoofddoel 1: Minder emissie broeikasgassen:

Onderweg naar een klimaatneutraal Nederland in 2050 omarmt Noorderzijlvest het nationale tussendoel om in 2030 49% minder CO₂ (-equivalenten) uit te stoten ten opzichte van 1990.

Hoofddoel 2: Meer circulariteit:

Onderweg naar een volledig circulaire Nederlandse economie in 2050 omarmt Noorderzijlvest het nationale tussendoel om in 2030 nog ten hoogste 50% primaire abiotische grondstoffen (mineraal, fossiel en metalen) te gebruiken.

2050 lijkt nu nog ver weg. De verwachting is dat in de route naar 2050 zaken nader zullen worden uitgewerkt en verduidelijkt. De laatste 10% van volledig klimaatneutraal en circulair is mogelijk ook moeilijk te realiseren. Door het tussendoel te omarmen in dit beleidskader, hebben we een helder en haalbaar doel. Tegelijkertijd houden we zicht op de periode 2030-2050, welke uitgewerkt kan worden in latere beleidskaders.

Bij hoofddoel 1: Minder emissie broeikasgassen.

Ons duurzaamheidsbeleid, inclusief het bijbehorend afwegingskader en dus ook de maatregelen rond emissiereductie pakken we aan op de manier zoals de “Trias Energetica” dat doet voor energie.

We kunnen het beeld van de trias energetica voor energie verbinden met broeikasgassen:

1. Beperk de energievraag-> aanvullen met: Waar mogelijk voorkomen we de directe en indirecte uitstoot van broeikasgassen, vooral: kooldioxide (CO₂), methaan (CH₄) en lachgas (N₂O).

2. Gebruik duurzame energie -> aanvullen met: Ter compensatie van onze (resterende) uitstoot van broeikasgassen moet duurzame energie worden opgewekt.

3. Indien nodig, gebruik fossiele brandstoffen zo efficiënt en schoon mogelijk -> aanvullen met: We kiezen voor materialen, hulpstoffen, grondstoffen en materieelinzet met een zo laag mogelijke emissie van broeikasgassen.

Bij hoofddoel 2: Meer circulariteit.

Meer circulariteit is een grote opgave. Voor ons, voor Nederland, voor de wereld. Het is begin 2021 nog moeilijk meetbaar en toetsbaar. Waar staan we nu, gaat de transitie van een lineaire naar een circulaire economie snel genoeg? Op veel vragen is nog geen antwoord.

Wat wel duidelijk is, is dat we juist als waterschap een mooie maatschappelijke rol in een circulaire economie kunnen hebben. "Van rioolwaterzuivering naar energie- en grondstoffenfabriek" is een term die hierbij past. Ook ons oppervlaktewater (vasthouden, bergen en opnieuw inzetten) en vrijkomende bagger en biomassa zijn waardevolle grondstoffen die circulair kunnen worden ingezet. Hierbij is samenwerking in ketens nodig. Intern, maar vooral ook extern met bestaande en nieuwe partners.

Daarnaast kunnen we in onze bedrijfsvoering mooie stappen zetten richting een circulaire economie, van bedrijfsrestaurant tot kleding, van ons wagenpark tot kantoormeubilair.

Nevendoelen bij de hoofddoelen zijn:

Nevendoelen bij hoofddoel 1. minder emissie broeikasgassen:

Minder uitstoot van CO₂ als gevolg van werken, bedrijfsvoering en mobiliteit.

- a. Minder rechtstreekse uitstoot van broeikasgassen uit zuiveren van afvalwater en slibverwerking.
- b. Meer hernieuwbare energie gebruiken.
- c. Meer eigen opwek van duurzame energie om het eigen energiegebruik en overige broeikasgasemissies te compenseren
- d. Meer ruimte bieden voor opwek van duurzame energie door derden op plaatsen waar dubbelgebruik mogelijk is.
- e. Meer sturing en controle op energieverbruik en emissies van broeikasgassen
- f. Met onze beleidspartners dubbelgebruik mogelijk is.
- g. Meer sturing en controle op energieverbruik en emissies van broeikasgassen
- h. (Met onze beleidspartners:) Meer onderzoek en waar mogelijk maatregelen om veenoxidatie te voorkomen.

Neven-doelen bij hoofddoel 2. meer circulariteit:

- a. Meer circulair inkopen in de bedrijfsvoering
- b. Meer circulair bouwen
- c. Minder afval produceren en minder diffuse verspreiding van probleemstoffen
- d. Meer sturing en controle op circulariteit (o.a. materialenpaspoort)
- e. Minder hulpstoffen en chemicaliën gebruiken
- f. Meer grondstoffen terugwinnen (of laten terugwinnen)
- g. Meer samenwerken in circulaire ketens, intern en extern

6. SPEERPUNTEN

Waterschap Noorderzijlvest verduurzaamt vanuit de reguliere taken en werkzaamheden, maar in dit beleidskader worden ook enkele speerpunten van het duurzaamheidsbeleid benoemd. De speerpunten zijn belangrijk voor onze concrete verduurzaming, juist hier zetten we graag woorden om naar daden in de komende jaren.

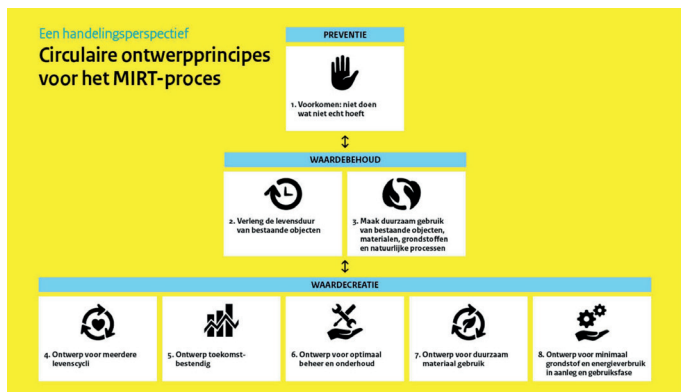
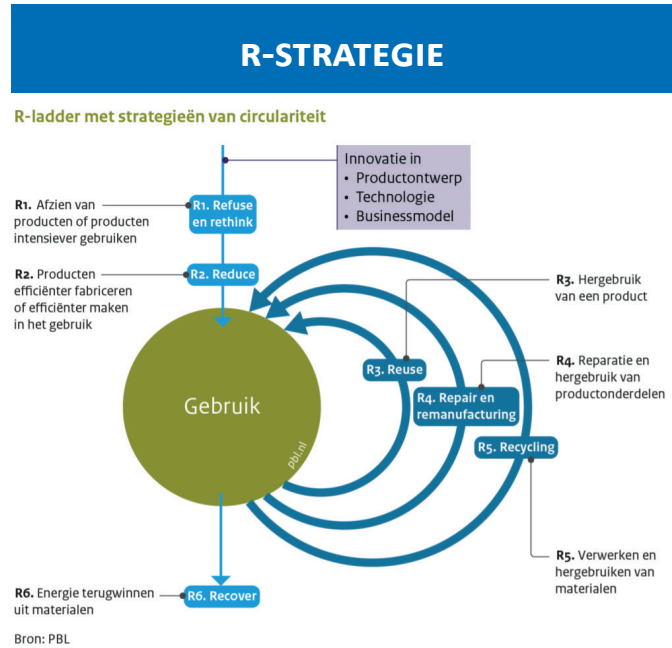
Speerpunt 1

Bij al onze projecten in de grond-, weg- en waterbouw (GWW) gebruiken we de gereedschapskist van duurzame GWW, kortweg DGWW. We passen de omgevingswijzer, het ambitieweb, de CO₂-prestatieladder en/of DuboCalc toe in alle projecten om te komen tot een duurzamer project. Bij alle investeringsvoorstellen die we naar het bestuur brengen, ramen we ook de ingeschatte broeikasgasemissies en de bijbehorende (vooral nog fictieve) financiële consequenties van CO₂-beprijzing. Dit doen we voor de gehele levensduur (LCC/TCO), niet alleen van de bouw.

Speerpunt 2

We passen in alle nieuwbouw-, vervangings- en onderhoudsprojecten de R-strategie toe (zie afbeeldingen hiernaast). Een praktische hulp hierbij is de uitwerking van Rijkswaterstaat in circulaire ontwerpprincipes.

Twee voorbeelden die onze toekomstige werkwijze illustreren: Waar mogelijk hergebruiken we vrijkomende materialen/ grondstoffen in plaats van de aanschaf van nieuwe materialen/grondstoffen. Daarbij kijken we eerst naar onze eigen mogelijkheden, daarna de mogelijkheden die de markt biedt. En in de praktijk gebeurt het vaak al: we streven naar reparatie als de reparatiekosten maximaal 2/3 van de vervangingskosten bedragen. Bij vervanging wordt zo mogelijk eerst gezocht naar gebruikte alternatieven vóór nieuw. Bij dit speerpunt blijven we wel kritisch. Bijvoorbeeld in relatie tot (milieu-effecten van) recycling van kunststoffen en andere milieuvreemde stoffen: we willen voorkomen dat wij bijdragen aan diffuse verspreiding van huidige en toekomstige probleemstoffen.

Speerpunt 3

Binnen de bestaande waterketenverbanden werken we aan wezenlijke verbetering van de verhoudingen RWA/DWA en substantiële vermindering van de hoeveelheden rioolvreemd water die worden aangeboden op onze rioolwaterzuiveringen. We zuiveren nu nog vaak 4 tot 5 maal meer 'ander' water dan afvalwater. Onze wens voor de lange termijn is een verhouding van 1:1. Hiervoor zijn veel investeringen van onze waterketenpartners nodig in de gebouwde omgeving, maar dit bespaart op lange termijn onze investeringen voor nieuwbouw en exploitatie. Bovendien is de effluentkwaliteit veel beter te beheersen bij een dergelijke verhouding. Omdat kosten en opbrengsten bij verschillende partijen liggen, maken we daar nadere afspraken over met onze partners, in het licht van lagere *maatschappelijke* kosten.

Speerpunt 4

We vertellen onze collega's en externe partners wat we doen en waarom we het doen. Samen werken we aan bewustwording, kennisontwikkeling en -toepassing, samen kunnen we het verschil maken naar een duurzame toekomst. We stimuleren collega's die een voortrekkersrol willen pakken om hierin mee te helpen. Dit betekent ook dat we het bestuur jaarlijks informeren over de stand van zaken ten aanzien van het behalen van de gestelde doelen en de voortgang op de speerpunten.

7. AFWEGINGSKADER

Niet alles kan tegelijk. We hebben daar de financiële middelen ook niet voor. Toch willen we kansen en ontwikkelingen benutten om te verduurzamen. Noorderzijlvest zoekt naar de mogelijkheden waar het kan, binnen de kaders van waar het moet. Het volgende afwegingskader helpt daarbij.

- a. We verduurzamen in de eerste plaats op natuurlijke momenten: bijvoorbeeld bij investeringen voor nieuwbouw of vervanging (projecten) en bij nieuwe aanbestedingen van goederen en diensten (bedrijfsvoering).
- b. We realiseren ons dat ons klassieke takenpakket (veilig, schoon, voldoende) verbreedt. Ons werk is steeds meer maatschappelijk georiënteerd. Daar waar we niet zelf kansen voor verduurzaming verzilveren, doen we dat samen met anderen of laten we het desgewenst doen door publieke of private partners. De keus tussen zelf doen, samen doen of laten doen maken we per situatie en hangt sterk af van een balans tussen de bijdrage aan onze doelen versus kosten/opbrengsten en risico's.
- c. Bij de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen laten we ons leiden door de volgorde in de context van de trias energetica. Zo zorgen we ervoor dat wat we niet uitstoten, ook niet hoeven te compenseren.
- d. Om de juiste keuzes te maken voor de toekomst beoordelen we naast kosten (of kostenbesparing) ook op de "winst" op het gebied van duurzaamheid, milieu en maatschappij, zie ook speerpunt 1. Hierbij hanteren we als uitgangspunt dat beperkte investeringen of eventuele meerkosten als gevolg van verduurzaming mogelijk zijn, mits ze leiden tot een grote duurzaamheidswinst¹ (vergelijk de 80/20-regel: veel effect van weinig investering).
- e. Bij de duurzame energie die we zelf opwekken uit eigen assets, werken we bewust aan een mix van biogas, zon en wind. Zo hebben we door de dag en jaarrond de meeste kans op het beschikbaar hebben van éigen energiebronnen.
- f. We investeren in projecten voor opwek en/of opslag van duurzame energie en/of in projecten voor (terug)winning van grondstoffen als ze binnen hun technische levensduur worden terugverdiend. Vanwege het (veelal directe) positieve effect op tariefstelling maken deze investeringen kans op 'onthefing' van het investeringsplafond, keuzes maken we echter per project.
- g. We brengen duurzaamheid in de praktijk en willen daarvan leren. Door ook zelf te innoveren werken we hieraan mee. Waar nog grotere risico's aan de orde zijn, beginnen we met pilots. We delen de opgedane kennis met andere overheden en de markt, zo bouwen we samen aan een duurzame toekomst.

1 Een voorbeeld hiervan is toepassing van HVO ter vervanging van fossiele diesel: per liter iets duurder, maar substantieel minder CO₂-uitstoot.

8. EN VERDER...

Dit beleidskader is bedoeld als praktische leidraad voor duurzaam werken binnen Noorderzijlvest, zoals bij de inleiding staat beschreven. Maar het is 'slechts' een leidraad, met beperkte houdbaarheid. De verduurzaming van Nederland, Europa en de rest van de wereld maakt dat kennis en informatie steeds verder toeneemt. Economische structuren veranderen en zeker ook wetten, regels en normeringen. Maar dit waterschap wil aan de slag!

Dit beleidskader wordt de komende tijd verder uitgewerkt in (minimaal) twee routekaarten:

1. Een routekaart naar klimaatneutraliteit en
2. een routekaart naar circulariteit.

Verduurzaming betekent veelal: dingen anders doen, anders ontwerpen, anders inkopen. Dat leidt lang niet altijd tot meerkosten, vooral als verduurzaming vanaf het begin wordt meegenomen. Asset Management en intern opdrachtgeverschap spelen hierbij een belangrijke rol. Maar het is ook nodig om specifieke maatregelen te nemen om de duurzaamheidsdoelen te halen. Bijvoorbeeld om methaanemissies te beperken of zelfs te voorkomen uit slibbuffers. Of om eigen opwek of opslag van duurzame energie te realiseren. De routekaarten bevatten deze concrete maatregelen: welke investeringen zijn nodig om te komen tot klimaatneutraliteit en circulariteit.

Deze 'programma's' vinden hun weg naar de prestatie-indicatoren (KPI's) in de kadernota's en de investeringen in de jaarplannen en separate bestuursvoorstellen van de komende jaren. Ze kunnen daarmee ook steeds worden aangepast: versnelling waar het kan, temporisering waar het moet.

Waterschap NOORDERZIJLVEST

